

TEMATICKÝ DOKUMENT K RAN

Kořenové příčiny násilnického extremismu

Úvod

Existuje několik způsobů, jak zkoumat kořenové příčiny násilnického extremismu. K radikalizaci a násilnickému extremismu neexistuje jen jediná příčina ani cesta. Na makroúrovni, mezoúrovni a mikroúrovni analýzy existuje mnoho faktorů. Výzkum terorismu ukázal, že přímými kořenovými příčinami terorismu není ani chudoba, ani socioekonomická deprivace. Tento výzkum se zaměřil především na kontexty mimo EU a poskytuje široké kategorie, které se s radikalizací nebo násilnickým extremismem salafických džihádistů v Evropě příliš snadno neshodují. Tento stručný tematický dokument poskytuje shrnutí „kořenových příčin“ vedoucích k násilnickému extremismu.

Podle **Magnuse Ranstorp**a lze koncept násilnického extremismu nejlépe vyjádřit jako **kaleidoskop faktorůⁱⁱ**, vytvářejících nekonečné množství jednotlivých kombinací. Mezi primární odstíny, které vytvářejí složité, vzájemně provázané kombinace, patří například:

1) sociopsychologické faktory jednotlivce,
 2) sociální faktory, 3) politické faktory,
 4) ideologická a náboženská problematika,
 5) úloha záležitostí kultury a identity, 6) trauma a jiné spouštěcí mechanismy a další tři faktory, které jsou motorem radikalizace:
 7) dynamika skupiny, 8) radikalizátoři/groomeři a 9) úloha sociálních médií. Násilnický extremismus je způsoben kombinovaným vzájemným působením některých z těchto faktorů.ⁱⁱⁱ

- **Individuální sociopsychologické faktory**, mezi které patří křivdy a emoce, jako jsou: odcizení a vyloučení, hněv a frustrace, křivda a silný pocit nespravedlnosti, pocity ponížení, nepřizpůsobivé binární myšlení, tendence nesprávně interpretovat situace, konspirační teorie, pocit oběti, osobní zranitelnosti a anti-kulturní prvky.^{iv}
- **Sociální faktory**, mezi které patří sociální vyloučení, odsunování na okraj společnosti a diskriminace^v (reálná nebo vnímaná), omezená společenská mobilita, omezené možnosti vzdělání nebo zaměstnání, prvek vysídlení, kriminalita, nedostatečná sociální koheze a sebevyloučení.
- **Politické faktory**, mezi které patří křivdy související s pocitem oběti západní zahraniční politiky a vojenské intervence. Úplným jádrem těchto příběhů je, že „Západ je s islámem ve válce“, což vytváří protiklad „oni a my“. Tímto ústředním příběhem se filtrují konflikty: Bosna, Čechna, Irák, Sýrie, Somálsko a Palestina atd. Tyto konflikty a události se mohou stát ohniskem

mobilizace. Důkazem toho, že je západ ve válce s muslimskými komunitami, je například zákaz muslimského zahalování, krize v souvislosti s karikaturami a další problematické záležitosti. Existuje silný pocit odcizení a nespravedlnosti, který je posilován islámofobií, xenofobií a diskriminací.

- **Ideologické/náboženské faktory** zahrnují svatou historickou misi a víru v apokalyptické proroctví, salafickou džihádistskou interpretaci islámu, násilnické džihádské poslání, pocit, že je islám v obklíčení, a touhu chránit napadenou komunitu (ummah). Mezi tato přesvědčení patří i to, že je západní společnost ztělesněním nemorálního sekularismu.
- **Kulturní krize a krize identity** se týkají kulturní marginalizace, která vede k odcizení a chybějícímu pocitu příslušnosti k jejich domovské nebo mateřské společnosti.^{vi} To posiluje náboženskou solidaritu s muslimy na celém světě.
- **Trauma a jiné spouštěcí mechanismy** zahrnují psychologické trauma, které zažili rodiče, s posttraumatickou stresovou poruchou (PTSD) nebo jinými složitými psychologickými problémy.
- **Dynamika skupiny** zahrnuje charismatické vedení, dříve existující přátelské a příbuzenské vazby, socializaci, syndrom skupinového myšlení, sebeizolaci, polarizující chování a antikulturní prvky. **Scott Atran** namítá, že „extremismus vzniká částečně tehdy, když členství ve skupině posiluje hluboce zakořeněné ideály a identita jedince splývá s identitou skupiny.“^{vii}
- **Radikalizátoři/groomeři** jsou kazatelé nenávisti a osoby, které využívají zranitelnosti a křivd, přičemž přesvědčováním, nátlakem a manipulací přivádějí rekruty k násilnickému extremismu. To podtrhuje

důležitost **extremistického prostředí**, které existuje v tzv. undergroundových studijních kruzích nebo ve vězení. Podle **Pettera Nessera** je klíčovou složkou kritická masa džihádistických podnikatelů.^{viii}

- **Sociální média**, která poskytují internetové spojení, virtuální účast a echo prostor pro podobně smýšlející extremistické názory.^{ix} Internet „dosahuje i jinak nedosažitelné jedince“, urychluje proces radikalizace a zvyšuje příležitosti k vlastní radikalizaci.^x

Radikalizační mechanismy jsou produktem vzájemného působení mezi **faktory tlaku** a **tahu** v jednotlivcích. Je důležité si uvědomit, že se jedná o různé stupně a rychlosti radikalizace.

Mezi **faktory tlaku** patří: sociální, politické a ekonomické křivdy, pocit nespravedlnosti a diskriminace, osobní krize a tragédie, odcizení, fascinace násilím, hledání odpovědi na smysl života, krize identity, odcizení, marginalizace, zklamání z demokratických procesů, polarizace atd.

Faktory tahu jsou osobní hledání,^{xi} pocit náležitosti k příčině, ideologii nebo sociální síti, moc a ovládnutí, smysl pro loajalitu a závazek, pocit vzrušení a dobrodružství, romantické názory na ideologii a příčinu, možnost hrdinství, osobní vykoupení atd.

To jsou také další vysvětlení. Podle **Olivera Roye** „poukazuje výzkum na to, že většina extremistů jsou buď lidé, kteří se náhle vrátili k islámu, nebo ti, co konvertovali bez jakéhokoli předchozího islámského zázemí.“^{xii} **Roy** předkládá 10 bodů^{xiii} k pochopení toho, proč dochází k extremismu:

- pro radikály neexistují žádné specifické psychiatrické vzorce, s výjimkou **frustrace** a **odporu** vůči společnosti;
- většina radikálů pochází z **druhé generace muslimů narozených v Evropě**, ostatní jsou **konvertité**; Farhad Khosrokhavar tvrdí, že tato druhá generace migrantů zahrnuje často „stigmatizované a odmítané osoby, se kterými se jedná jako s občany druhé třídy“;^{xiv}
- mnozí si v minulosti vyzkoušeli **drobnou zločinnost** a **prodej drog**;
- jedná se jasně o **hnutí mládeže** a **fenomén vrstevníků**;
- **jen velmi málo z nich bylo v minulosti militantních**, ať politicky (propalestinská hnutí), nebo nábožensky;
- neobvyklý poměr **konvertitů**;
- nábor **mladých žen**, aby se provdaly za „džihádisty“;
- zdá se, že hlavní motivací mladých mužů pro připojení se k džihádu, je fascinace tímto příběhem: „**malé bratrství super hrdinů**, kteří **pomstí muslimské společenství**“;
- přijetí **salafické verze islámu**, protože salafismus je snadno pochopitelný (pro a proti) a rigidní, čímž poskytuje osobní psychologický strukturální účinek; kromě toho je salafismus jedním kulturním islámem, který je islámem jejich rodičů;
- radikálové mají **volný vztah k muslimským komunitám v Evropě, nebo jej nemají vůbec**.

ⁱ Viz například: Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality And Ways Forward* (Routledge, 2005); Edward Newman (2006) Exploring the “Root Causes” of Terrorism, *Studies in Conflict & Terrorism*, 29:8, 749-772; a USAID, *Development Assistance And Counter-Extremism: A Guide To Programming* (October 2009).

ⁱⁱ Magnus Ranstorp and Peder Hyllegren, *Förebyggande av våldsbejakande extremism i tredjeländ* (Swedish Defence University 2013).

ⁱⁱⁱ Mohammed Hafez & Creighton Mullins, “The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 38:11, 958-975 (2015).

Viz také: Anja Dalgaard-Nielsen (2010) Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know, *Studies in Conflict & Terrorism*, 33:9, 797-814

^{iv} Nový výzkum Centra pro strategické a mezinárodní studie (CSIS) zpochybnil akademický názor, že osobnost teroristy neexistuje. Namítá, že u teroristů lze najít osobnostní rysy, jako jsou „hledání vzrušení“ a „orientace na sociální dominanci“. CSIS, *Personality Traits and Terrorism* (2013).

^v James A. Piazza, „Poverty, Minority Economic Discrimination, and Domestic Terrorism,“ *Journal of Peace Research* 48(3) (2011). Tato statistická analýza 172 zemí, realizovaná v letech 1970 až 2006, která přinesla více než 3000 pozorování, zjistila dobrou podporu spojení mezi zkušenostmi minoritních skupin s ekonomickou diskriminací a vyšším výskytem domácího terorismu. Zjistila, že „v zemích, kde se vyskytuje ekonomická diskriminace proti minoritním skupinám, mají šestkrát více případů domácího terorismu za rok.“

^{vi} Dina Al Raffie, „Social Identity Theory for Investigating Islamic Extremism in the Diaspora“, *Journal of Strategic Security*, Vol.6, No.4 (Winter 2013).

^{vii} Scott Atrana, Hammad Sheikh, and Angel Gomez. „Devoted actors sacrifice for close comrades and sacred cause“, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, vol. 111 no. 50 (2015).

^{viii} Petter Nesser, *Islamist Terrorism in Europe* (Hurst, 2016).

^{ix} Charlie Edwards & Luke Gribbon (2013) Pathways to Violent Extremism in the Digital Era, *The RUSI Journal*, 158:5, 40-47

^x Ines von Behr, Anaïs Reding, Charlie Edwards, Luke Gribbon, *Radicalisation in the digital era The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism* (RAND, 2013).

^{xi} Arie W. Kruglanski, „The Psychology of Radicalization and Deradicalization: How Significance Quest Impacts Violent Extremism“, *Advances in Political Psychology*, Vol. 35, Suppl. 1, (2014).

^{xii} Declan Butler, „Terrorism science: 5 insights into jihad in Europe“, *Nature*, 2 December 2015.

^{xiii} Následující faktory byly odvozeny z řeči Olivera Roye: „What is the driving force behind jihadist terrorism? – A scientific perspective on the causes/circumstances of joining the scene“, International Terrorism: How can prevention and repression keep pace? BKA Autumn Conference, 18-19 November 2015.

^{xiv} Declan Butler, „Terrorism science: 5 insights into jihad in Europe“, *Nature*, 2 December 2015.